

3. „Відкрите програмне забезпечення“ [Інтернет].Українська Вікіпедія; [цитовано 12 травня 2015] Доступно з:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Відкрите_програмне_забезпечення

4. „УФД/Бібліотека“ [Інтернет].Українська Вікіпедія; [цитовано 12 травня 2015] Доступно з: <https://uk.wikipedia.org/wiki/УФД/Бібліотека>

РОБОТА БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Спіфанова О.В., Савельєва В.В.

Наукова бібліотека

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

(м. Северодонецьк)

В повідомленні наданий короткий опис роботи наукової бібліотеки СНУ ім. В.Даля в умовах евакуації під час військових дій на Сході України, розкриті основні напрями діяльності бібліотеки як структурного підрозділу та інформаційного центру університету, а також методичного центру об'єднання бібліотек ВНЗ Луганської області

Ключові слова: університетська бібліотека, бібліотечні ресурси, інформаційна діяльність бібліотеки, бібліотечне віртуальне середовище, методична робота, робота в умовах надзвичайної ситуації.

Начни с начала и продолжай,

пока не дойдешь до конца.

Тогда остановись!

Льюис Керролл «Алиса в Стране Чудес»

Як відомо, у зв'язку з військовими діями на Сході України, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля з м. Луганську був евакуйований до м. Северодонецьк Луганської області. Незважаючи на вимушений переїзд і пов'язані з цим складнощі, університет продовжує свою освітню і наукову діяльність. Навчання проводиться в очно-дистанційному форматі. Саме дистанційна складова за цей рік отримала суттєвий розвиток. Але це не заважає студентам реалізувати свій творчий і

науковий потенціал. В університеті продовжують проводити науково-практичні конференції, надають допомогу студентам у підготовці до участі в міжнародних конкурсах і олімпіадах, організують різноманітні студентські заходи.

Наукова бібліотека університету була і залишається головною лабораторією вишу. Зараз йде робота з відновлення роботи бібліотеки в евакуйованому університеті. Незважаючи на всі труднощі, що існують сьогодні, ми намагаємось створити комфортні умови для самостійної роботи студентів з книжковим фондом, надаємо доступ до електронних ресурсів, створених власноруч, та ресурсів Інтернету.

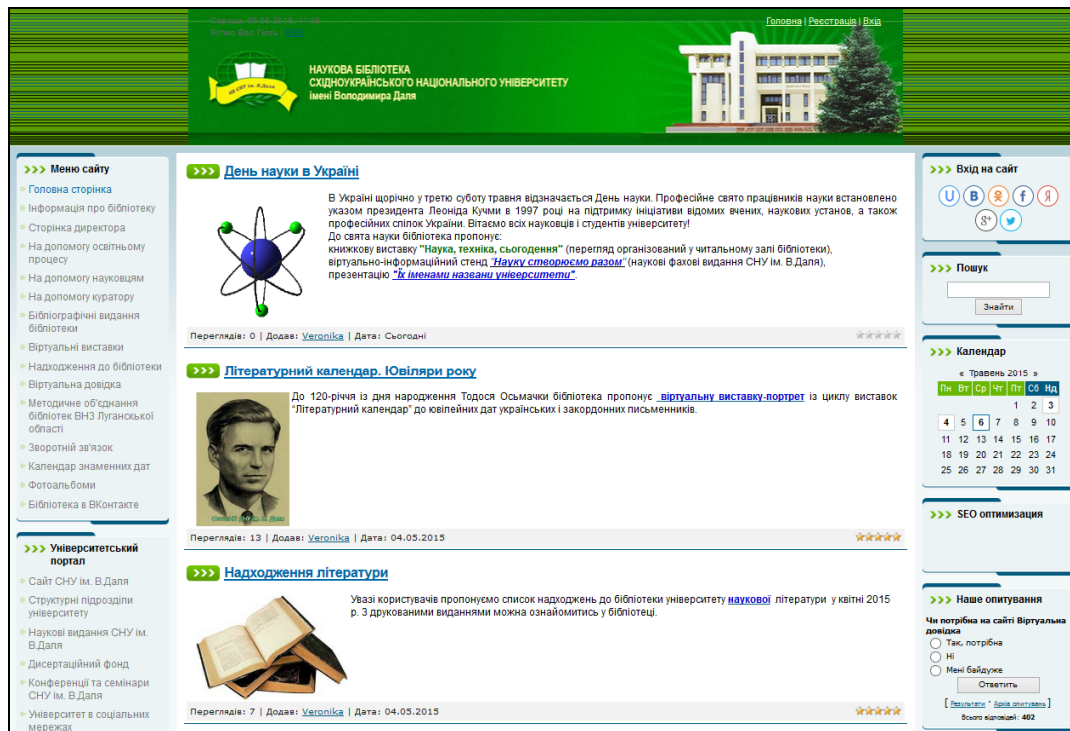
*Читальний зал НБ СЛУ ім. В.Даля
(м. Северодонецьк)*

Абонемент НБ СЛУ ім. В.Даля

Навіть в тих умовах, що склалися, бібліотека поповнюється новими надходженнями літератури. Завдяки науковцям та викладачам різних закладів науки та освіти України, до бібліотеки надійшло більше 1000 примірників підручників, монографій та іншої навчальної і наукової літератури у паперовому та електронному варіантах. Крім того, тривають надходження дисертацій, авторефератів дисертацій, монографій, матеріалів наукових конференцій.

В сучасних умовах основним інформаційним провідником стає новостворений бібліотечний сайт – <http://librarysnu.at.ua>.

Головна сторінка сайту НБ СЛУ ім. В.Даля

Сьогодні практично вся робота нашої бібліотеки орієнтована на віртуальне середовище. Для зручності своїх користувачів (і студентів, і викладачів) через сайт ми розкриваємо і популяризуємо фонд, надаємо доступ до повнотекстових інформаційних ресурсів, обслуговуємо своїх користувачів, виконуємо бібліографічні довідки за допомогою сервісів віртуальної довідки та зворотнього зв'язку, надаємо консультації.

Бібліотека виступає в ролі інформаційного посередника, навігатора, структуруючи Інтернет-ресурси, допомагає користувачеві знаходити якісний, релевантний матеріал, здійснює пошук, відбір та аналітико-синтетичну обробку ресурсів. Інформаційно-комунікаційні технології та сервіси, що впроваджуються в бібліотеці, відкривають нові можливості в інформаційному забезпеченні користувачів.

Серед інформаційних послуг, що надає бібліотека:

- проведення інформаційного пошуку матеріалів на запит студентів та викладачів університету в бібліотеках України та мережі Інтернет (як в друкованій, так і в електронній формі);
- складання рекомендаційних списків додаткової літератури до дисциплін, що викладаються в університеті;
- тематичний пошук і складання бібліографічних покажчиків;
- визначення класифікаційного індексу наукової роботи (УДК, ББК);

- редагування списків літератури до курсових, дипломних проектів та наукових робіт згідно до державних стандартів;
- виконання бібліографічних довідок;
- розміщення на сайті наукового надбаня університету (наукові видання, матеріали університетських наукових конференцій, семінарів тощо);
- послуги віртуальної довідки;
- послуги міжбібліотечного абонементу (МБА) та електронної доставки документів (ЕДД);
- презентації інформаційних ресурсів, віртуальні виставки;
- методичні консультації з питань проведення інформаційного пошуку в мережі Інтернет, електронних БД і ресурсах бібліотек України та світу, архівах відкритого доступу.

Одним з пріоритетних напрямків діяльності ми визначили інформаційне висвітлення здобутків наукової спільноти університету. Сьогодні наше завдання – це відновлення роботи інституційного репозитарію (електронного архіву) наукових публікацій СНУ ім. В.Даля. Репозитарій у нас був створений ще в 2012 році, зареєстрований в міжнародних реєстрах ресурсів вільного доступу, налічував близько 3000 наукових публікацій, більше 61000 переглядів, брав участь у міжнародному рейтингу Webometrics і займав гідне місце. За результатами липневої версії 2014 року «Ranking Web of Repositories» він зайняв 548 позицію з 1893 інституційних репозитаріїв світу. Серед 39 українських репозитаріїв посів 9 місце. На жаль, бібліотечні сервери були знищені при захопленні будівлі бібліотеки. Роботу доведеться починати з нуля. Зараз університет отримав грант від Євросоюзу, в якому закладена покупка декількох серверів, робота інституційного репозитарію буде відновлена.

Крім того, для науковців на бібліотечному сайті створений розділ, де надається інформація з пошуку наукових ресурсів, електронних каталогів, бібліотек і баз даних; правила складання бібліографічного опису; оформлення наукових публікацій, складені добірки наукових ресурсів, посилання на ресурси відкритого доступу тощо. Також надана можливість через сайт самостійно визначити класифікаційні індекси наукової роботи (УДК, ББК) або звернутися за допомогою до фахівця бібліотеки, скористатися послугами віртуальної довідки та електронної доставки документу. Зараз це дуже затребувані послуги серед користувачів-викладачів.

Як і завжди, однією із складових нашої діяльності залишається виховна робота, при

організації якої бібліотека керується Концепцією національного виховання студентської молоді, де визначено, що «головною метою національного виховання студентської молоді є формування свідомого громадянина – патріота Української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів», а також визначені напрями національно-виховної діяльності.

На допомогу кураторам на сайті створений розділ, де розміщуються добірки корисних тематичних ресурсів, історичні довідки, інформаційні матеріали до важливих подій нашого життя. Представлений Календар знаменних дат цього року, вебліографічний посібник "Книги-ювіляри 2015", віртуальні виставки та інформаційні стенди, презентації, присвячені пам'ятним датам і знаменним подіям, життю і творчості окремих авторів, прем'єрі книг тощо.

Бібліотека проводить і традиційні бібліотечно-інформаційні заходи, організує дні бібліографії, бесіди, інформаційні години, книжкові виставки-перегляди, поетичні вечори, творчі виставки. Студенти та викладачі із задоволенням беруть участь у всіх заходах, що проводяться в бібліотеці. Прикладом можуть служити і захід, організований до Дня пам'яті Небесної сотні, і низка заходів, присвячених 95-й річниці заснування Східноукраїнського національного університету, що відзначалася в березні цього року, і поетичний вечір до ювілею української поетеси Ліни Костенко тощо. Інформація про всі події, що відбуваються у бібліотеці, оперативно розміщується на бібліотечному сайті в розділі новин.

Сайт бібліотеки користується попитом. За сім місяців його існування зареєстровано понад 18000 відвідувань. Найбільш популярні розділи: віртуальна довідка, віртуальні виставки, на допомогу науковцям, допомогу освітньому процесу, матеріали конференцій, наукові видання СНУ ім. В.Даля, на допомогу куратору.

Крім можливостей сайту, ми використовуємо й інші можливості інформаційно-комунікаційних технологій. Вивчати можливості інструментарію Web 2.0 (різних сервісів та соціальних мереж) для позиціонування своєї бібліотеки у віртуальному середовищі і використовувати це середовище в своїй роботі ми почали кілька років тому. Канал на YouTube, акаунти на Google Picasa, Calameo, Slideshare ми використовували для створення та зберігання різних бібліотечних публікацій, фотоальбомів і відео бібліотеки, в якості так званих "живих звітів", сервіси Google+ – у корпоративній роботі бібліотекарів. Бібліотека має сторінки у Facebook та в ВК. Це дуже допомогло нам восени, коли ми мали

можливість спілкування зі студентами та викладачами тільки on-line. Ми на своєму досвіді переконалися, що соціальні мережі - це чудовий майданчик для спілкування, рекомендацій, відгуків, новин, а хмарні сервіси дають можливість створити, зберегти і надати користувачам бібліотечні інформаційні ресурси та оригінальні тематичні напрацювання.

Слід нагадати, що послугами наукової бібліотеки СНУ ім. В.Даля щорічно користуються понад 12 тисяч читачів. Сучасні засоби телекомунікацій дозволяють застосовувати у роботі бібліотеки нові ефективні інформаційні технології, що підвищують якість і доступність освіти, заснованої на дистанційних, віртуально-тренінгових та інших інноваційних методах. І ми намагаємося, наскільки це можливо, використовувати їх при обслуговуванні наших користувачів, при створенні своїх інформаційних ресурсів та організації доступу до них. Інтернет - чудовий інструмент для роботи в навчальній і науковій сфері і те, як ми або наші користувачі використовують його - залежить і від нас, бібліотекарів. Велике значення має навчання самих працівників бібліотеки роботі з різними web-сервісами і в соціальних мережах, розуміння їх значимості та вміння використання пропонованої якісної інформації.

Наукова бібліотека СНУ ім. В.Даля з 1973 року є обласним методичним центром бібліотек ВНЗ. У ситуації, що склалася, коли ВНЗ змушені були евакуюватися, залишившись без матеріально-технічної бази, бібліотеки залишилися без фондів, довідково-бібліографічного апарату, інформаційних ресурсів, електронних баз даних і серверів. Порушені були практично всі зв'язки між членами об'єднання. Потрібно було шукати нові можливості та способи організації своєї діяльності та діяльності об'єднання в цілому. Після евакуації вишів Луганської області нам вдалося відновити зв'язок, на жаль, поки що з трьома бібліотеками з семи. Поки що бібліотеки відновлюють свої сайти і ресурси, одночасно обслуговуючи читачів і надаючи інформаційно-бібліографічні послуги. Але методоб'єднання існує і продовжує працювати. Основні напрямки методичної діяльності сьогодні:

- аналітико-прогностична діяльність;
- удосконалення технологічних процесів;
- розробка регламентуючої і технологічної документації;
- вивчення й впровадження нових інформаційних технологій, засобів зв'язку й телекомунікацій;
- організація заходів щодо підвищення кваліфікації співробітників і професійного спілкування;

консультаційна й методична допомога;
розвиток комерційного й некомерційного маркетингу;
організація й проведення досліджень з важливих для бібліотеки проблем;
ініціація корпоративної діяльності бібліотек.

Слід зазначити, що робота бібліотечного об'єднання, як і робота наших вишів, перенесена в очно-дистанційну площину. Заплановані і проводяться скайп-засідання методичної ради, спільна робота над документами з використанням "хмарних" сервісів Інтернету. Як кажуть, живемо і працюємо в мережі. Крім того, організуються і проводяться методичні консультації та практичні заняття. Співробітники бібліотек об'єднання, як і в мирний час, беруть участь у професійних конференціях і семінарах. Як приклад, в 2015 році бібліотекарі об'єднання брали участь у роботі семінару-тренінгу для бібліотек Луганської області, організованого на базі Харківської державної Наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка; Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» в Харківській державній академії культури; третьої всеукраїнської школи бібліотечного журналіста.

Щоб не відставати від життя, на розгляд членів методичного об'єднання винесене питання про створення віртуальної моделі об'єднання на основі технології Web 2.0, що дозволить забезпечити більш тісну кооперацію наших зусиль і полегшити співпрацю.

Хоча, звичайно, існує чимало проблем. Це і брак приміщень, і матеріально-технічної бази, і неукомплектованість фондів, і дефіцит професійних кадрів.

Змінюється світ і разом з ним змінюються бібліотеки. Ми не боїмося цих змін, не стоїмо на місці. Наукова бібліотека Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля буде вдосконалюватися завжди і буде виконувати свою високу місію переходу від інформаційного суспільства до відкритої бібліотеки та суспільства, побудованого на знаннях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція національно-патріотичного виховання молоді : затв. наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України від 27.10.2009 №3754/981/538/49 // <http://osvita.ua/legislation/other/5397/>
2. Головаха С. Наукова бібліотека в соціальних мережах / Сергій Головаха // Бібл. вісн. – 2012. - №3. – С.29-32.

3. Дубко Т. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронному середовищі: віртуальне чи реальне / Тетяна Дубко // Бібл. вісн. – 2011. – № 4. – С. 11-23.

4. Єпіфанова, О.В. Методичне управління діяльністю бібліотек ВНЗ Луганської області / О.В. Єпіфанова, В.В. Савельєва // Персонал бібліотеки в системі управління якістю бібліотечно-інформаційної діяльності. – Донецьк. – 2013. – С. 43–52.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ В НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ СумДПУ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

Железняк І. О.

Наукова бібліотека Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

В статті висвітлюються питання впровадження в Науковій бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка новітніх інформаційних технологій в обслуговуванні користувачів. Розкрито досвід створення власних інформаційних електронних ресурсів.

Ключові слова: бібліотеки ВНЗ, інформаційно-бібліографічне обслуговування, електронні інформаційні ресурси бібліотеки.

На сучасному етапі, в період імплементації Закону «Про вищу освіту», в умовах розвитку інформаційно-комунікативних технологій та інтенсивного зростання інформаційних ресурсів, від бібліотеки ВНЗ вимагається постійне оновлення традиційних функцій, впровадження інноваційних форм і засобів задоволення інформаційних потреб та надання необхідних послуг користувачам. Реалізація цих завдань потребує оптимізації функціональних, технологічних, сервісних та організаційних процесів діяльності бібліотеки. Специфіка напрямів розвитку сучасної бібліотеки ВНЗ полягає в інноваційній діяльності, що відповідає вимогам інформаційного суспільства.

Наукова бібліотека Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка як навчальний, науковий, інформаційний та культурно-просвітницький підрозділ університету забезпечує повне, якісне і оперативне бібліотечно-бібліографічне та інформаційне обслуговування студентів, аспірантів, професорсько-викладацького складу, наукових працівників, співробітників та інших категорій користувачів згідно з їх